

7. Metodika a dokumentace

7.1. Metodika

ANEK JAK NA TO?

Platné a vždy fungující univerzální návody neexistují, ale jsou věci, které mají své osvědčené postupy a ty se vyplatí poznat a využít. První příklad volíme z dění na naprostém začátku - kdy oddíl zahajuje činnost.

JAK SE BUDEME JMENOVAT?

Název skupiny nebo oddílu je základ dlouhodobé tradice kolektivu, který by měl vyjádřit, jací jsme, co chceme, čím se zabýváme. Vybrat vhodné pojmenování není jednoduché. Je lepší, když oddíl či družina žije nějaký čas bez názvu, než abychom museli nevhodný, zavádějící, či dokonce směšný název měnit. Víme přece, že dobré a úspěšné firmy se drží svého loga - značky i desítky a stovky let. Vhodný název vyjadřuje cíl, je heslem, symbolem, ale i pracovním a organizačním označením, používaným u družiny nejméně rok v plánech, informacích pro rodiče i pro veřejnost.

U pojmenování družin, které v oddílech vznikají na různých principech (podle věku, podle zájmů členů o jednotlivé oblasti činnosti (turistika, příroda, kultura atd.), podle místa bydliště v určité obci, ulici apod.) s dlouhodobějším charakterem pojmenování počítat nemusíme. **V oddílech,** kde páteří programu bývají celoroční a táborové hry, se často názvy družin mění právě podle motivu hry (např. hraje-li se na Pána prstenu, pak se asi objeví družina hobitů, skřítků, elfů, u indiánské hry nepochybně jména indiánských kmenů...).

Hledání jména družiny i oddílu věnujme několik minut z každé schůzky a ptejme se, zda některé z dětí nemá nějaký nový nápad. Neshazujme vážně míněné návrhy dětí. Může se pak o názvu debatovat i třeba hlasovat, vhodnost či nevhodnost vysvětlit.

Jednou z vlastností dospívajících instruktorů je velký smysl pro recesi. Nic proti ní, týká-li se vzájemných vztahů a činnosti v jejich věkové skupině. „Legrační“ pojmenování ovšem může už v rámci oddílu i skupiny vyvolat nejen smích, ale i posměch. Natož pak na veřejnosti, při různých srazech a setkáních. A co si třeba budou myslet rodiče, když se dozví, že jejich miláček je členem družiny nějakých „Pidižvíků“?

Osvědčený postup při volbě názvu

1. Přemýšlíme o obsahu naší činnosti a k němu hledáme společně s dětmi vhodný název. Uvažujeme také, jak, kdy a kým bude název používán.
2. Vybereme ze všech návrhů několik nejvhodnějších a společně posoudíme jejich přitažlivost, vhodnost a souvislost se zaměřením skupiny, oddílu nebo družiny.
3. Demokraticky a společně (třeba formou malého referenda) se rozhodneme pro jeden z nich.
4. Seznámíme všechny členy s jeho výkladem, tedy obsahem a smyslem.
5. Při veškeré další činnosti název promítáme do dění, pěstujeme hrdost na naši „firmu“, rozvíjíme výchovnou práci v duchu zvoleného názvu.

Rozhodnutí o pojmenování skupiny, oddílu i družiny by nemělo být nikdy jen na instruktorovi a vedoucím (i když ten má vždy právo i povinnost posledního slova, jinak řečeno: právo veta).

UVEDENÍ „METODIKY“

Úspěšnost činnosti, vzdělávání a výchovy dětí - a tedy i soudržnosti a pevnosti našich družin, oddílů a skupin a jejich dalšího rozvoje záleží na správném výběru metod a forem práce. Ani ten nejrozsáhlejší obsah dětí nezaujme, pokud správně ne zvolíme metodu (vyprávění, rozhovor...) nebo formu činnosti (hra...).

Teoretická příprava (pátrání v literatuře, studium, výměna zkušeností s jinými vedoucími i sdruženími) je nejednou zanedbávána a podceňována. Leckdo vychází pouze z osobní zkušenosti, z toho, co sám zažil v praxi svého oddílu, skupiny - anebo se uchyluje ke školským praktikám (které jistě zažil s ne vždy příjemnými pocity), a jež pro činnost a život dětí ve volném čase jsou vyloženě nevhodné a mohou děti odradit a odpudit.

Metod, jak vést děti, rozvíjet jejich schopnosti a dovednosti (a tím je i vychovávat), je řada. Není však jednoduché zvolit tu správnou metodu či formu pro danou činnost. Někteří mají tzv. „pedagogický talent“, což v praxi znamená, že jsou úspěšní, aniž tuto problematiku vědomě používají. Jiným nezbyvá, než své názory a představy přizpůsobit dávno známým, ověřeným a osvědčeným poznatkům, které lze najít i v této publikaci.

Jedním z nejdůležitějších faktorů, jak uspět v každé činnosti (nejen s dětmi), je správně využít motivaci. Získává a udržuje zájem.

Nezapomeňme nikdy, že tak, jako my chceme být jedineční a svěbytní, je i každé dítě jiné, jedinečné a svěbytné. Sebelepší znalost metod činnosti s dětmi nám nepomůže, pomineme-li nebo podceníme základní znalosti o zvláštностech jednotlivých věkových skupin dětí a pokud nedokážeme respektovat (to znamená i znát) jejich individuální zvláštnosti. (O těch v této publikaci samozřejmě pojednáváme také v kapitole 6.1.2.)

RÁMCOVÝ PŘEHLED

Ke vzdělávání se nejčastěji používá metody expoziční - vyprávění, vysvětlování, popis, výklad a pro starší členy přednáška, která může být doprovázena vhodnými obrázky. Vyplatí se pro lepší znázornění použít audiovizuální pomůcky. Musíme ale podotknout, že využití techniky se může zvrtnout. „Neposlušnost přístrojů“ způsobí, že se děti sice pobaví, ale nesoustředí. Dětem problematiku přiblížíme, uvedeme-li známé příklady ze života. Můžeme jistě využít i společné návštěvy filmu, zajímavého televizního pořadu, výstavy, společenské akce, koncertu, i různých předvádění historických událostí.

Metoda dialogu (rozhovoru) dítě dokáže „donutit“ k přemýšlení, k vytváření a vyjádření svého názoru. Vyžaduje umění instruktora klást otázky a řídit diskusi, tedy i určité **řečnické schopnosti**, jimž je možné se i naučit, netrpíme-li zrovna nějakou vadou řeči. Nepochybně musíme mít i dostatečnou slovní zásobu bez různých „ehm, hmmm, žejóó, žeáno“ a podobných řečnických berliček a nešvarů, jimž se často sami smějeme u druhých.

Děti se někdy bojí vyjádřit svůj názor, protože by se jim ostatní mohli smát, nebo protože mají pocit, že bychom je mohli i nějak postihovat... Pro získání jejich pravdě nejbližších názorů lze použít i formu písemných otázek a anonymních odpovědí. Nenuťme však zejména mladší a menší děti ke slohovým cvičením. Vyplatí se jasná formulace otázek, např.: „Co ti líbilo na minulém výletě?“, umožňující odpověď jednou větou, případně: „Pochutnal/a sis na obědě, který jste si uvařili na ohničku?“, kde postačí odpověď ANO, NE.

Většina vzdělávacích a výchovných projektů v Pionýru počítá s tím, že děti už něco o určitém problému vědí. K rozvíjení znalostí napomáhá metoda, která se zabývá upevněním získaných vědomostí a dovedností. Říkáme jí **fixační metoda** (exkurze, průzkum, nácvik činnosti).

Kontrolní metoda ověřuje získané znalosti a dovednosti dítěte formou her, soutěží, ale taky kulturních vystoupení, exkurzí a u některých oborů činnosti i zkoušek (hudební, pohybové činnosti). Děti pak ostatním (především rodičům) často rády předvedou, co se naučily a co už umí.

Metoda mravního hodnocení: nejpoužívanější je **pochvala, trest** (kapitola 6.2.3). Ty působí na citovou stránku dítěte. Mají nasměrovat dítě k určitým společenským hodnotám jako slušné chování, pomoc druhým v nesnázích, zodpovědnost za splnění svěřených úkolů atd.

7.1.1. Příprava akce (schůzky, vycházky, výpravy) a důležitost plánování PLÁN

Každý člověk do jisté míry stále vědomě i nevědomě plánuje: „*Skončí vyučování, odpoledne budu dělat... Začnou prázdniny, tak nejdříve pojedu... po návratu pobudu chvíli doma a vyrazím...*“

Příprava na jakoukoli schůzku nebo akci musí vycházet z dlouhodobého plánu. Nahodilé aktivity a improvizace se dětem brzy stanou nepochopitelným chaosem - přestane je to bavit a začnou hledat i za pomoci rodičů něco smysluplnějšího jinde..

Základem každého i osobního plánu je:

- co chceme dosáhnout;
- kdy (v jakém časovém rozmezí) toho chceme dosáhnout;
- jakých prostředků a metod použijeme;
- co z toho budeme mít, jaký očekáváme a chceme výsledek?
 - **Plány oddílů i skupiny vznikají podobně a jsou:**
 - **krátkodobé - taktické:** (co zítra, za týden, za měsíc)
 - **dlouhodobé - strategické:** (co budeme dělat celý rok, čím naše činnost vyvrcholí...).

Roční plán oddílu (skupiny) je základ.

Dobrý oddíl má přitom zpravidla výhled alespoň na tři roky. Roční plán je poté zpřesňován do plánů měsíčních.

Plány obsahují:

- rozvržení obsahu a forem činnosti; (případně motiv, námět celoroční hry)
- stanoví hlavní organizační úkoly (pro vedoucího, instruktory, děti);
- akce skupiny, regionu (soutěže, srazy, přehlídky), kterých se oddíl účastní;
- časové členění, návaznost schůzek a akcí,
- základní peněžní rozvahu (kolik budou asi stát výlety, víkendové výpravy, tábor, kolik zaplatí děti, kolik lze získat z různých dotací a od případných sponzorů) a další.

Vyplatí se zpracovávat plán v přehledné tabulce na počítači ve třech až pěti sloupcích, zahrnujících například:

Termín	Akce/schůzka	Poplatky	Zodpovídá	Poznámka

Plán připravuje vedoucí. Vyjádřit by se k němu měli a případně ho doplnit podle oddílových zvyklostí (na společné poradě, písemně, při osobních debatách) všichni instruktoři a děti (případně jimi zvolená oddílová rada), schválit by ho měl celý oddíl co nejbližší začátku školního roku.

Z oddílového plánu by mělo být jasné, že během roku se musíme „dostat z bodu A do bodu B“ Dětem zdůrazníme, že jejich - zpravidla zcela konkrétní návrhy a požadavky: „budeme hrát hry, půjdeme plavat, chceme jet na výlet...“ - našly v plánu jejich oddílu své uplatnění.

Dětem musí být i jejich celoroční program činnosti předložen srozumitelnou formou i obsahem. Měl by být uložen v kronice, vyvěšen v klubovně, pro nejmenší může mít i obrázkovou podobu... Vyplatí se i stručná písemná informace pro rodiče.

Plán neboli přípravu je užitečné a potřebné mít i na každé schůzce. Nepřipravenému instruktorovi i zkušenému vedoucímu se může stát, že najednou zapomene, co chtěl přesně říci, znervózní a děti mu obrátí schůzku vzhůru nohama. Začne-li schůzku otázkou: „Co chcete hrát, co byste chtěli dělat?“, je předem diskvalifikován, dává najevo, že neví, co vlastně chce a tak i podnět k neukázněnosti a zmatku. Každá minuta rozpaků či pomlky, znamená několik minut uklidňování a ukázkování dětí.

Zkušenost ukazuje, že nestačí připravit si jen jednu, hlavní činnost s tím, že ostatní podle času a možností „zaimprovizujeme“. Děti se opět rozptýlí, rozběhnou - myšlenkami nebo úplně. Je dobré mít i další variantu činnosti (např. má-li být schůzka venku a začne-li pršet, musíme vědět, kde se schovat a v čem z plánované činnosti budeme pokračovat a jak zajímavě a užitečně nahradíme nepřítelnu počasí.

Jen nepřipravený a lajdácký instruktor si často stěžuje, že má neukázněné a nemožné děti. Vina je na jeho straně, sám je neukázněný - nedovede si promyslet, co vlastně dělat, aby děti zaujal ... pak totiž na rošťárny nemají čas.

PŘÍKLADY PŘÍPRAV SCHŮZEK DRUŽIN

Podzimní schůzka

Úkol z plánu oddílu: výroba jednoduché hračky z přírodního materiálu.

Zajistit: kaštanů, žaludy (na předchozí vycházce s dětmi), špejle, nůžky, nůž

Místo: klubovna nebo třída

Program:

- nástup družiny - 2 až 3 minuty

Co dnes budeme dělat? vysvětlí instruktor

Rozchod, děti se rychle usadí, instruktor jim ukáže několik typů zvířátek z kaštanů a žaludů (má je předem připraveny) – 5 minut

- vlastní činnost:

Děti: sedí kolem stolu nebo v lavicích a vyrábějí

Instruktor radí, sleduje bezpečnost (zacházení s náradím), chvíli se musí věnovat každému dítěti, pochválí dobrý nápad, pomůže nešikovnému, sám předvede, co umí a dovede, dává pozor na odbíhání apod. - 20 minut.

- Příprava malé výstavky - na okně, na stole, co kdo vyrobil, jmenovky, názvy výrobků, každé dítě má určitý úkol, nikdo nesedí nečinně - 5 až 10 minut.

Úkol je splněn.

Děti, které už skončily s prohlídkou výstavky a se začínají rozebíhat. Pověříme je rychle přípravou prostoru pro hry v místnosti.

1. Hra prasátko kvikni, procvičuje sluch a postřeh dětí, jejich znalost kamarádů. Děti sedí v řadě nebo v kruhu, jedna má zavázané oči. Jde podél řady a sedne někomu na klín a říká: „Prasátko kvikni!“ Oslovený kvikne a úkolem dítěte je poznat, kdo to byl. Poznává-li, vymění si úlohy - 10 minut, ovšem zpozorujeme-li, že se děti hry nabažily dříve, přeručíme ji.

2. Hra na draka a na princeznu procvičuje sluch, postřeh, hbitost a rovnováhu. Děti sedí v kruhu, instruktor vypráví pohádku o zlém slepém draku, který odnesl a spoutal ve své jeskyni krásnou princeznu. Vydal se pro ni odvážný princ, aby ji osvobodil. Když však seskakoval

z koně, poranil si nohu. Podaří se mu osvobodit princeznu? Uprostřed kruhu stojí židle, k ní je za nohy a za ruce jednoduchým uzlem připoutaná princezna (*pro starší a zkušenější můžeme ale hry využít k procvičení uzlování a určit různé typy tábornických uzlů*). Drak se zavázanýma očima ji hlídá. Princ se svázanýma nohama v kotnících ji musí osvobodit - rozvázat uzel a nesmí se při tom nechat chytit od slepého draka. Kolem židle musí být dost prostoru, žádné hrany, stoly nebo jiné předměty. - **20 minut**

Děti budou po této hře neklidné a rozesmáté z komických situací, které vzniknou. Proto ji rázně ukončíme, jakmile se každé vystřídá nejméně v jedné roli.

Písnička - 2 minuty

Nástup, co příště 2-3 minuty

Takový plán schůzky je samozřejmě velmi podrobný a dlouhý. Přesto ho musíme mít alespoň v hlavě.

V zápisníku máme jen základní věci:

- nástup, co dnes 2-3 minuty
- rozdělení kaštanů, špejlí, vysvětlení činnosti 5 minut
- výroba zvířátek 15-20 minut
- výstavka 10 minut
- hry: Prasátko kvikni (šátek, židle)
Princezna a drak 40 minut
- písnička 2-3 minut
- nástup, co příště (vycházka, sběr barevných listů)

Zajištění: klubovna (klíče) - já
kaštany (minulá vycházka) - Mirek
špejle (od vedoucího) - já
nůžky, nůž, šátky, provázky - já

Příklad schůzky se zaměřením na práci s mapou a azimutem

Úkol z oddílového plánu: vysvětlit dětem, co je to azimut a jak se podle něj chodí

Zajistit: mapy, buzoly, připravený miniazimutový závod, pomůcky na hry (papír, izolepa)

Místo: klubovna nebo třída

Program:

- **zahájení „nástup“** družiny - 2 až 3 minuty Co dnes budeme dělat?
- **hlavní část**
 - **zahajovací hra** Molekuly. Hráči se pohybují v klubovně, vedoucí hry zvolá číslo a hráči vytvoří skupinku s udaným počtem osob. Skupina, která počet nesplní je ze hry vyřazena. Hru pak zahrajeme ještě jednou, přičemž vytvoříme skupinky s počtem osob 3 – 5 podle počtu přítomných dětí. – 15 minut
 - **opakovací část:** Instruktor každé skupince předá mapu a buzolu a vyzve je ke zorientování mapy (opakování problematiky z minulé schůzky). Instruktor zkontroluje splnění úkolu a vysvětlí případné nejasnosti. – 5 minut
 - **výuková část:** Instruktor vysvětlí, co je pochodový úhel, a ukáže, jak se chodí podle azimutu. – 10 minut

- **praktická část:** Děti ve skupině vyrazí na jednoduchý azimutový pochod klubovnou (na stěnách je umístěno 5 – 6 karet s písmeny a azimutem). Děti mají za úkol seřadit písmena ve správném pořadí. – 15 – 20 minut
- **vyhodnocení:** Instruktor pochválí všechny skupiny, kterým se podařilo získat správné řešení a připomene případná chybová místa 3 minuty
- **oddechová část** Hra ping-pongový fotbal. Od uklizeného stolu odsuneme židle a přilepíme na něj dva pruhy papíru (třeba podélnou polovinu A4) jako brankoviště. Sestavíme týmy ze tří hráčů. Jeden bude plnit roli útočníka, druhý obránce a třetí brankáře. Brankáři se postaví do čela stolů, ostatní stojí po bocích (doporučuje se aby sousední hráči byli z jiných týmů). Hraje se po dobu cca 2 minut. Hráčům není dovoleno dotýkat se stolu ani míčku, jeho směr je možno měnit jen foukáním. Pozor: Hra je fyzicky náročná! Hra rozvíjí postřeh, koordinaci a spolupráci hráčů. Děti po ní budou roz dováděné - 5 – 20 minut.
- **ukončení schůzky** – připomenutí akcí a úkolů do příště

Pamatuj:

Čím více péče věnuješ přípravě, tím méně starostí a zmatků na schůzce. Nezapomeň na rezervu, zásobu her (co když Mirek zapomene kaštiny?), písniček, soutěží a tanečků!

PŘÍPRAVY VYCHÁZEK, VÝLETŮ A VÝPRAV – OBECNÉ POZNÁMKY

Nezapomeňme, že za veškerou činnost oddílu a jeho družin nese zodpovědnost jeho vedoucí a že i program výpravy nebo výletu družiny musí schválit, i když se z nějakého důvodu neúčastní. Může jej jistě nahradit ve větších oddílech některý z jeho kvalifikovaných zástupců. Není-li oddílový vedoucí k dispozici, nahrazuje jeho povinnosti a zodpovědnost vedení pionýrské skupiny.

Vycházky, výlety a výpravy, které by chtěli pořádat instruktoři zcela bez vědomí a souhlasu vedoucího oddílu (vedení skupiny) naznačují, že něco není v pořádku a jsou porušením právních směrnic a předpisů, platných ze zákona pro činnost dětských sdružení.

Vycházkou rozumíme krátký, nejčastěji polodenní pobyt v přírodě, ve městě, obci, apod.. Cestu volíme tak, aby byla co nejpestřejší se spoustou zajímavostí. Je to příležitost, aby si děti prakticky ověřily to, s čím se teoreticky seznámily na schůzkách. Neškodí i větší hra - stopovaná se značkami a dopisy s úkoly, upozorňujícími na zajímavosti na trase, malá bojovka, cílem může být i „poklad“..

Výlet trvá celý den a je obvykle spojen s pobytem na místě cíle - tábořišti. Mívá tři části, lišící se obsahovou náplní: cesta tam, pobyt na tábořišti a cesta zpět.

Co dělat během jednodenního výletu? Poznávat přírodu a učit se jí chránit, překonávat různé terénní překážky; postavit jednoduché ohniště a rozdělat oheň; připravit k obědu jednoduché jídlo; zahrát si v přírodě hru. Výlet, na rozdíl od vycházky vyžaduje určité **technické zabezpečení**. Všichni účastníci musí mít kromě oblečení, odpovídajícího počasí, lehkou turistickou výstroj, pláštěnku, rezervní ponožky, kapesní nůž, zápisník, tužku. Pro každých 6 dětí alespoň jeden třílitrový kotlík s poklicí, každý účastník by měl mít s sebou třídičnou misku (ešus), lžici. Setkáváme se někdy se zlovykem „kolektivního“ pojídání všech z jednoho kotlíku. Hlavní příčinou je lenost dětí i vedoucích a instruktorů a důsledkem může být nečekané rozšíření nějaké střevní infekce.

Výprava s přenocováním je často spojena i s přípravou na tábor. Přes den lze zařazovat i náročnější programové činnosti. Večery využíváme k táborovým ohňům, pozorování hvězdné oblohy a k nočním hrám. Ideální je, když známe dobře místo, kam chceme jet. Jestliže místo neznáme, předem je navštívíme.

Na celou dobu výpravy si připravíme program, v němž budeme počítat s odpočinkem i osobním volnem dětí. Spánek určuje hygienická vyhláška na 9 hodin, odpočinek má být i po obědě.

Pomůže nám i využití výchovných projektů Pionýra. Pro přípravu, organizaci i průběh výletů se velmi osvědčily pionýrské odbornosti - Turista, Táborník, Průzkumník, Spojář, Kuchtík, Ekolog, jejichž požadavky dávají dětem jasné úkoly i osobní zainteresovanost na výpravě...

Děti jsou vybaveny tak jako na výlet bez přenocování, navíc si berou baterku, zápalky, spacák, podložku-matraci na spaní, tenisky na přezutí, rezervní prádlo a ponožky, prádlo na spaní, případně sportovní oblečení (lehké tepláky), bezpečnou (polní nebo pet) láhev, osobní hygienické potřeby. Skupina potřebuje pro dva účastníky jeden stan s tyčemi, (existují samozřejmě i lehké modernější a větší stany pro několik osob), pro šest dětí patří k výbavě jeden třílitrový kotlík, sekerka, otvírač konzerv, naběračka, igelitový ubrus pro přípravu jídla, a utěrka, lékárnička. Vhodná je i polní lopatka, užívá se k případným úpravám na tábořišti, vybudování bezpečného ohniště, ale i k zahlazení exkrementů správných táborníků. Je dobré, když si některý člen výpravy vezme s sebou kytaru nebo jiný hudební nástroj.

Nemůžeme se vždy spolehnout na to, že si někde cestou doplníme zásoby jídla. Proto si oddíl pečlivě připraví jídelníček a sepíše seznam potravin, které budeme potřebovat. Ty se společně nakoupí a rozdělí tak, aby každý člen výpravy nesl část zásob. Je také možné využít k dopravě nutného materiálu (i jako případné pohotovostní vozidlo pro případ nemoci či úrazu) osobní auto některého z vedoucích nebo rodičů a přátel oddílu nebo skupiny.

PŘÍKLAD PŘÍPRAVY JEDNODENNÍHO VÝLETU

Kam a proč?

Dobrá parta se vytváří právě v méně obvyklých a náročnějších situacích, při delším společném pobytu a překonávání přiměřených překážek.

Cíl: Stanov si, kam jít, proč tam jít a co tam lze vidět (hrad, zámek, přírodní rezervace, přehrada, lesní zvěř, historická zajímavost). Co to dá dětem? Poznají něco nového, pobaví se?

Výchovné prostředky: Co dělat, co říkat, co vyprávět - cestou i na místě: z historie, ze současnosti, o přírodě, co hrát cestou (i třeba ve vlaku), co na místě, lze najít nějakou zajímavou motivaci?

Účel: Co se děti na výpravě naučí, co procvičí? Ohniště, vaření, stopy, stromy, květiny, stavební slohy, hod na cíl? Předem opravdu pečlivě přichystej za pomoci ostatních vše, co budeš potřebovat.

Doprava: Zde nech prostor pro děti - ať samy zjistí možné spoje. Kontrola např. pomocí internetu na adrese www.IDOS je však nutná.

Při pěším přesunu nutno ověřit (podle mapy), zda nepůjdeme přes přírodní rezervaci, vojenský prostor, mysliveckou střelnici apod. V poslední době se mění i některé oficiálně značené turistické cesty, likvidují je obvykle majitelé soukromých pozemků. Ti bývají také velmi nepříjemní, rozhodnete-li se ke krátkému odpočinku na jejich soukromé louce.

Promysli nároky pochodu v souvislosti s věkem a fyzickými možnostmi dětí a nezapomeň na převýšení, označené vrstevnicemi na mapě, 100 metrů převýšení znamená totéž, jako jeden kilometr..

Stravování: Přesnídávku si děti zajistí z domova, k obědu si můžeme připravit polévku z pytlíku, případně zkombinovat „gulášovou“ s bramborami a uzeninou a vytvořit „buřtguláš“,

meze fantazie se jistě nekladou, jídlo ale musí být vždy z čerstvých a nezávadných potravin. V horkém počasí pozor na uzeniny, ale i na řízky, jimiž s oblibou vybavují své potomky mnohé maminky - pod opečeným obalem se ve vedru může dost rychle objevit zelená barva a v igelitových pytlících se taková strava rychle zapaří a znehodnotí. Můžeme pak i marně zkoumat, proč se komu udělalo tak hrozně zle...Nezapomene na ovoce nebo zeleninu. Odpoledne nabídneme trvanlivé pečivo (tatranky, horalky apod.). Nesmíme zapomenout na „pitný režim“ - denně je třeba zajistit, aby děti vypily aspoň 2 litry tekutin včetně polévky. Rozhodneme-li se pro oběd v restauraci, zjistíme si napřed aspoň telefonicky ceny zdejších jídel. Zkušenost ukazuje, že se majitelé a provozovatelé hostinců často rádi dohodnou na zvláštní, nižší ceně, zejména s vidinou, že prodají místo obvyklých pěti porcí svíčkové třeba dvacet.

Poplatek účastníků: Předem spočítej a oznam, kolik peněz mají přinést jako účastnický poplatek, co bude třeba nakoupit, s hospodářem skupiny zjisti, jakou dotaci (na dopravu, stravu, případně ubytování můžeš využít).

Informace: Na schůzkách před akcí seznam děti s její motivací - co zajímavého, zábavného a nového je čeká, (nebo připomeň celoroční motivaci oddílové hry) a s tím, co si mají vzít s sebou, co na sebe. Menším dětem a nováčkům raději připrav nebo nadiktuj seznam nutného vybavení.

Sdělení pro rodiče: Seznam je s tím, co bude, případně je vyzvi, jestli někdo nechce jít s vámi. Předem si ale promysli, zda vás nakonec tělnatá maminka nebo po pivku toužící otec nebude víc zdržovat, než pomáhat. Pozor také na příliš starostlivé maminky, které začnou hořekovat nad každou kapkou deště a překážkou na cestě. Pokus se vysondovat mezi rodiči takové, kteří třeba sami v dětství byli v nějakém solidním oddíle a nezáleží ani moc na tom, zda pionýrském, skautském či jiném podobném. Taková ti pomohou nejvíc. Nezapomeň na dobu návratu – a bezpodmínečně ji dodrž, nebo zajisti informaci o zpoždění a jeho důvodech. Mobilní telefony má dnes skoro každý, domluv se proto s někým, kdo bude čekat určitě na místě rozchodu po příjezdu z výpravy a zajistí informace pro ostatní čekající rodiče.!

Bezpečnost: Promysli možná nebezpečí na trase - přírodní překážky, skály, rozvodněné potoky, přesuny po frekventovaných cestách a silnicích. Nepříjemné a nebezpečné může být i nečekané setkání s divokými prasaty, která se vyskytují často i kousek od vesnic i velkým měst, vědět je třeba i o výskytu klíšťat, zmijí atd., a připrav si poznámky, co je dětem potřebné připomenout při srazu. Vyzvedni (a nezapomeň) oddílovou lékárničku.

POZOR NA RIZIKOVÉ ČINNOSTI !

Patří k nim určitě koupání, pokusy o slézání skal, soukromé průzkumy jeskyň, neznámých zřícenin, ale i docela oblíbené lanové lávky, přesuny hromadnými dopravními prostředky i po silnicích, rozdělávání ohňů, řezání a štípání dříví, vaření na nich, lezení na stromy, běhání v lesních hustých porostech, nedostatečně připravené noční hry.

Pamatuj – je už dávno (i statisticky) doloženo, že nejčastější příčinou dětských úrazů je neukázněnost, přecenění vlastních sil a znalostí, příliš mnoho „volna“ bez kontroly a dohledu. (blíže viz kap. 3.)

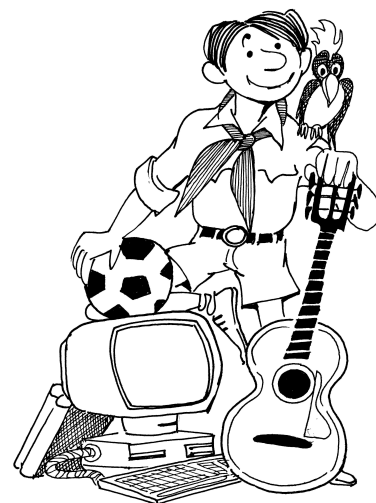
Po výpravě, výletu: Na některé nejbližší schůzce po výpravě je dobré připravit soutěž otázek a odpovědí, týkající se společných zážitků a poznatků.

Shrnutí

Základním prostředkem činnosti v Pionýru je hra, jak bylo již vícekrát připomenuto. Rozhodně se však nejedná o jediný typ činnosti, ačkoliv to tak třeba děti mohou vnímat. Zejména při větších - strukturovaných hrách (které v sobě spojují několik bloků) se objevuje vyprávění, vysvětlování, popis, dialog, výtvarné aktivity, a nezdědka i podíl dětí na řízení.

a) **hra** - je životní potřebou dítěte - jeho hlavní činností, způsobem, jakým zkoumá svět. Je bezpečným světem (dá se s ní přestat), probouzí vynalézavost a iniciativu, je prostředkem k výchově vůle, charakteru, kázně, smyslu pro spravedlnost a kamarádské vztahy. Její organizace probíhá v několika krocích (podrobně dále např.):

- **výběr** hry uzpůsobujeme cílům (proč hru vlastně hrajeme - zábava, rozvoj vlastností apod.), schopnostem hráčů (věk, získané dovednosti, zkušenosti ...), prostředí (využití podmínek, zachování bezpečnosti), ale i předešlému programu (zda již není hra či její obměny příliš používána, zda dává stejné šance všem dětem, či zda nedáváme přednost jen jednomu typu her, při kterých budou mít větší šance na úspěch stále stejní jedinci)
- **motivace** - přípravná fáze, při které děti uvádíme do atmosféry hry, zvyšujeme jejich koncentraci, - vhodné je použití legendy či libreta, které vypravujeme. Pomocí vhodné motivace se nám podaří snadněji ozřejmit cíl hry a dát dětem možnost identifikovat se s jednotlivými herními rolemi.
- **vysvětlení cíle, smyslu** či podstaty, účelu a upřesnění pravidel popř. navržení vhodné taktiky
- **vymezení v čase a prostoru** (určení herního prostoru, dohodnutí signálu pro začátek a ukončení hry)
- **rozdělení do družstev**, případně přidělení rolí a funkcí při hře
- **shrnutí pravidel**, fair play, zdůraznění důležitých informací, dotazy na účastníky hry zjistíme, zda porozuměli principu hry, připomeneme pravidla bezpečnosti (pokud průběh hry vyžaduje dohodu nad taktikou, zařadíme určitý čas na její vymýšlení).
- **akce** - vlastní hra, při které sledujeme její průběh, regulujeme její dynamiku, všímáme si pravidel hry
- **hodnocení** - vyhlášení vítězů, hodnocení dodržování pravidel a bezpečnosti, předání případných odměn či účastnických suvenýrů

- b) **vyprávění** - vhodné je zařazení například v případě, potřebujeme-li sdělit historii navštívených míst, nebo pokud děti hodláme připravit na nějaký jiný typ činnosti (motivace pro hru, úkol apod). Pokud se na něj můžeme připravit, doporučujeme nachystat si osnovu a důležité pojmy, dějové zvraty a fakta (úvod, zápleтка, stupňování děje, rozuzlení, závěr).
- c) **popis, výklad, vysvětlování** - vhodné je zařazení v případě, že chceme děti seznámit s něčím, co se mají naučit (poznávání rostlin, buzoly, orientace mapy apod.). Zkušenější vypravěči opět vystačí s osnovou (obsahující cíl - k čemu chceme dospět základní pojmy, vztahy mezi nimi, jednotlivé kroky postupu a závěr - čeho jsme dosáhli). Méně zkušeným můžeme doporučit obdobnou přípravu jako na školní referát (nesmíme jej však před dětmi číst - neudržely by pozornost).

d) **rukodělná, výtvarná aktivita, popis pracovního postupu** - z hlediska přípravy jde o poměrně náročnou činnost, u které podcenění vede často k celkovému nezdaru.

- **výběr** - zařazujeme jen takové výrobky, které jsme si již sami vyzkoušeli. Při zařazení bloku do programu (výrobku, užití výtvarné techniky) musíme zvážit přiměřenost (vzhledem k věku dětí) a časovou náročnost (vzhledem k délce schůzky apod).
- **příprava** - před zahájením činnosti si shromáždíme dostatek nástrojů (tužek, nůžek) a pomůcek (šablony, vzory ...). Nezapomene také připravit pro každého účastníka přiměřené množství materiálu. Vyplatí se také dohodnout s pomocníky způsob, jakým budou dětem pomáhat (odstraňovat chyby, vysvětlovat nejasnosti, pomáhat překonat úskalí ...).
- **motivační ukázky** - pokud postup vede k jednomu výrobku, ukážeme jej dětem, u výtvarných technik jim můžeme dát prohlédnout publikaci zdařilých prací (tato fáze má motivační úlohu, má však také ozřejmit cíl celého snažení).
- **vysvětlení základních principů** činnosti, na což navazuje popis jednotlivých částí postupu, upozorňujeme na nejčastější chyby. Na závěr výkladu provedeme shrnutí postupu a zdůrazníme návaznost jednotlivých fází.
- **realizace** - postupujeme po jednotlivých krocích, spolu s pomocníky pak průběžně kontrolujeme, zda děti postupují správně
- **hodnocení** - jak se komu podařilo dodržet postup, komu se výtvar zdařil, jaký byl podíl samostatné práce dětí a podobně

e) **dialog, diskuse** je metodou, která dítě dokáže „donutit“ přemýšlet a vyjádřit svůj názor. Tato metoda od instruktora vyžaduje umění klást otázky a řídit diskusi (věnovat každému účastníku slovo, nedovolit skákání do řeči, odbíhání od tématu či zesměšňování řečníků, nedoporučuje se také, aby řídící diskuse komentoval jednotlivé příspěvky, dobré je také dávat si pozor na to, aby nezanikly odlišné názory – díky nim se často objeví zcela nový pohled na věc). Děti se často bojí říci svůj názor, protože by se jim ostatní mohli smát. Proto lze použít k překonání prvního ostychu formu písemných otázek

f) **spoluúčast - participace** – jde o promyšlenou kombinaci forem činností, při které se děti vyslovují k otázkám, které se jich týkají, vyslovují závěry a přejímají odpovědnost za jejich naplnění.

Metod, jak děti vést (vychovávat), rozvíjet jejich schopnosti a dovednosti může být celá řada. Není však jednoduché zvolit si tu pravou metodu, formu pro danou činnost - chce to přemýšlení, v budoucnu pomůže zkušenost.

7.1.2. Programově obsahová nabídka Pionýra

... PRO ČINNOST S DĚTMI

O skutečné činnosti rozhoduje pionýrský oddíl, přesto se nedá vymyslet vždy a všechno, navíc by mnoho lidí dělalo stejnou práci - má to smysl? Organizace byla vytvořena právě proto, aby docházelo k dělbě práce, aby dobré zkušenosti opavských mohli využít i v Prachaticích. K tomu slouží republikově vytvářená soustava námětů - nabídkových programů činnosti a z nich vyplývajících soutěží a akcí určených zejména pro členy do 18 roků. Mají být onou společnou studnou, z níž je možné pít, kterou je možné využít, nechat se inspirovat pro přípravu vlastních plánů činnosti. Tím napomáhá jejich realizaci a současně promítá Ideály Pionýra, zásady, obecné cíle - neboli Program Pionýra.

Ke všem námětům musí vedoucí i instruktor přistupovat tvůrčím způsobem - respektovat podmínky, v nichž oddíl pracuje, věk, zkušenosti, schopnosti a znalosti dětí.

Rámcový přehled, který je připojen, jen v hrubých rysech ukazuje obsah a návaznost jednotlivých aktivit. Je však dokladem, že je dostatek podnětů k tomu, aby skutečná náplň činnosti byla pestrá a různorodá – přesně v duchu Programu Pionýra.

... PRO INSTRUKTORY A VEDOUcí

Pro každého instruktora by mělo být důležité získat co nejvíce informací potřebných pro dobrou práci, úspěchy i oblibu u dětí - nejlepší kvalifikaci. Pro sdružení Pionýr je to jistě i prestižní záležitost, stejně jako pro každého člena jde o jistou důstojnost, kterou s sebou nese kvalifikace (a její úroveň). Jde o obecné pravidlo, a tak je připravena celá soustava přípravy v Pionýru, v níž se nabízí rozšiřování schopností a dovedností čili kvalifikace.

Je proto dobré vědět, že nejobecnější rozdělení kvalifikací je:

- na základní – s platností v Pionýru a v zásadě bez časového omezení;
- na úplnou – s obecnou platností, jde o tzv. akreditované kurzy s omezenou dobou platnosti, ale rozšiřující možnost uplatnění i na trhu práce, neboť jde svým charakterem o rekvalifikační kurzy.

Základní kvalifikace představuje:

- **Pionýrské minimum** je vstupní školení, které musí mít každý, kdo se přímo i nepřímo podílí na práci s dětmi.
- **Kvalifikaci instruktora** Pionýra musí získat všichni ve věku 15 – 18, dříve, než jsou jmenováni do funkce.

Následují druhy kvalifikace se vztahují zejména k funkcím, které mohou vykonávat členové starší 18 roků. Vedle toho může jít o různé odborné kurzy či různé formy rozšiřující kvalifikace, která má velmi rozmanité podoby: metodická příprava na PS, tématicky zaměřené kurzy, výměny zkušeností, semináře.

Některé akce z tzv. rozšiřující kvalifikace mají svoji dlouholetou tradici. Zajímavé jsou tzv. *Velké výměny zkušeností* (VVZ organizované mimo sdružení Pionýr), nebo akce Pionýra:

- **Mezinárodní dílna vedoucích**, která je od roku 1996 nepřehlédnutelnou součástí systému přípravy vedoucích a instruktorů ve sdružení Pionýr. Jde o netradiční formu přípravy zaměřenou na získávání znalostí a dovedností v nějaké aktuálně vybrané problematice práce s dětmi a mládeží. Akce je zajímavá také pro to, že se jí účastní i zástupci z partnerských zahraničních organizací. Dílna je třídní a probíhá většinou v listopadu. Každoročně jí projde kolem 120 účastníků, kteří pracují v jednotlivých sekcích

pod vedením odborných lektorů od nás i ze zahraničí. Pomocí aktivních forem výuky je možné se zde prakticky seznámit s různými problematickými otázkami týkajícími se práce s dětmi a mládeží, řízení neziskových organizací i celospolečenských problémů. Okruhy témat se každý rok mění a aktualizují, dílna je proto pokaždé jiná. Pro lepší představu některá z témat: drogová problematika, šikana, integrace postižených dětí do kolektivu, hry pro děti, umění komunikace, fundraising, spolupráce se sponzory, PR aktivity a další.

- **Pane, pojd'te si hrát** je nabídkovou akcí a je orientována zejména na obsahovou stránku přímé práce s dětmi. Zabývá se problematikou zapojování různých typů zájmových aktivit do činnosti oddílů, seznamuje vedoucí s novinkami v nabídce programů činnosti, rozšiřuje znalost netradičních her a podobně.

- **Letní táborové školy** jsou tradiční přirozenou součástí systému přípravy vedoucích. Na různých stupních je organizují pionýrská vzdělávací centra KRP nebo i velké pionýrské skupiny. Pořádány jsou i na celostátní úrovni. Mezi nejproslulejší patří LTŠ Kamenec. Základní podmínkou pro její absolvování je ukončená základní školní docházka, fyzická zdatnost a turisticko-tábornické dovednosti. Položení základny mimo civilizaci umožňuje realizaci řady zajímavých akcí a her. Během 7 - 10 denního intenzivního vzdělávacího pobytu se instruktoři aktivní formou výuky naučí základním dovednostem a znalostem, které jsou pro práci s dětmi důležité. Na konci LTŠ po složení zkoušek obdrží účastníci doklad o úspěšném absolvování první či i druhé části kursu.

Úplná kvalifikace pionýrských pracovníků

- **Vedoucí dětského kolektivu** s platností na 5 let, s možností prodloužení. Dvoustupňová příprava vedoucího oddílu – první etapa je obdobou přípravy instruktora, druhá fáze odpovídá kvalifikaci vedoucího, pro zájemce mladší 18 roků je mezi jednotlivými stupni nutná tříletá praxe v oddíle, u starších 18 let je s ohledem na předcházející činnost u oddílu předpoklad započtení.
- **Zdravotník zotavovacích akcí** s platností na 3 roky, poté se musí nechat prodloužit na doškolovacím kursu.

Soustava vzdělávání a přípravy platí pro členy sdružení Pionýr, pro dobrovolníky, kteří se podílejí na zajištění činnosti sdružení, a dále pro všechny zájemce z řad nečlenů, kteří si chtějí osvojit znalosti a dovednosti pro práci s dětmi a mládeží. Po splnění příslušné kvalifikace je PS nebo pionýrským vzdělávacím centrem vydáno příslušné osvědčení a předán Kvalifikační průkaz (jde-li o první kvalifikaci) či vyznačeno splnění podmínek další (totéž by se mělo vyznačit v registraci).

7.1.3. Práce s literaturou, tiskem, médií

Instruktor, stejně jako každý, kdo nechce ustrnout, musí stále vyhledávat nové potřebné informace. V literatuře, tisku nebo v různých médiích. Pod pojmem média si lze představit televizi, tisk a elektronická média (CD, kazety, INTERNET).

Nejdůležitější otázka zní - víme, kde a jak hledat? K vyhledávání v literatuře používáme především různé metodické příručky, naučné slovníky, encyklopedie, kde je vše potřebné přehledně a jasně a stručně uvedeno. Většinou jsou pojmy řazeny abecedně nebo dle odvětví.

I v různých novinách a časopisech najdeme odpovědi na naše otázky nebo různé návody na hry. Dobrými pomocníky jsou časopisy určené pro děti, pro turistiku nebo přímo pro pionýry, tímto časopisem je Mozaika. Doporučení: ukládáme si i starší čísla a když potřebujeme např. najít různé hry, stačí si jen prolistovat starší čísla.

V poslední době je čím dál větší pomocníkem *INTERNET*, na kterém se pomocí vyhledávačů dají najít veškeré informace téměř o čemkoliv.

7.2. Dokumentace

Úvod

Proč je důležité vést si zápisník instruktora (vedoucího)

Většina začínajících vedoucích i instruktorů dělává stejnou chybu: myslí si, že mají hlavu jako větrtel, že se jim do ní všechno vejde a že nikdy na nic nezapomenou. Jenže se sejde rok s rokem a my ne a ne si vzpomenout, kdo všechno byl vloni v naší družině, jaké je jeho telefonní číslo apod. Zápisník instruktora nás těchto trapných rozpaků zbaví, je naším pomocným rozumem, zakódovanou pamětí kolonek a cifer, dat a úkolů.

7.2.1. Vedení zápisníku - co má obsahovat?

- **Seznam členů: (družiny)** jejich adresy, telefonní čísla, rodinná data, data slibu, jména a zaměstnání rodičů (občas se totiž děti nejmenují stejně jako rodiče, kteří si ponechávají svá dřívější jména). Je vhodné vyhradit v zápisníku každému členu družiny jednu stránku a kromě těchto dat si tam poznamenat, co nám o něm pověděl jeho třídní učitel, rodiče nebo co jsme sami vypožorovali o jeho vlastnostech a charakteru, jaké jsme mu kdy uložili úkoly.
- **Docházka:** Pravidelná činnost v oddíle (i družině) je základní povinností každého pionýra, musíme mít tedy přehled, jak ji plní, v případě, že se nějaký čas neobjeví, musíme se poptat i jeho rodičů, proč. Může se stát, že doma tvrdí, že je na schůzce, ale toulá se někde jinde, možná s nějakou nebezpečnou partou. V případě úrazu takového děcka se může ptát i pojišťovna, jak to, že jsme si takovou absenci nechali pro sebe, když na určený čas schůzek nám bylo dítě rodiči svěřeno. Můžeme tak nést i jistý díl přinejmenším morální spoluviny na úrazu dítěte nebo jeho pustnutí v partě nějakých darebáků.
- **Bodování:** Platí stejná pravidla jako pro všechny soutěže - jasný systém hodnocení, o němž by měli mít všichni pionýři přehled. Zvýhodňujeme bodově především práci pro oddíl, družinu, pionýrské činy, hodnotíme bodově i docházku, účast na oddílových akcích, aktivitu k dosažení určitých znalostí, úspěšné umístění v soutěžích a hrách, dobrou nebo zase špatnou reprezentaci oddílu nebo družiny. Bodování nikdy nesmí být samoúčelné, vždy by mělo být spojeno s hodnocením činnosti jednotlivců i kolektivu, v některých případech by o počtu přidělených bodů měly rozhodovat samy děti na schůzkách družiny. Je jasné, že pro menší stanovíme jednodušší bodovací systém, pro větší může být složitější.
- Další část zápisníku zaplní **plán oddílu a plány družiny**, stránku za stránkou nám pak přibývají *pravidelné poznámky k přípravě na schůzky*.
- Z druhé strany zápisníku si zaznamenáváme úkoly z kolektivu vedoucích, poznámky ze školení apod.
- Do zápisníku bývá vlepen *plán*, jako důležitý dokument, podle kterého pracujeme. Jeho plnění je zároveň podkladem pro hodnocení (jednotlivců, družin i celého oddílu). Zkušenost praví, že i náročný plán se podaří splnit, když jej často a důkladně kontrolujeme.

7.2.2. Časopis, kronika, webová prezentace

Kronika, časopis, nástěnné noviny nebo webová prezentace jsou odrazem dění v oddíle. Na jejich tvorbě by se mělo podílet co nejvíce dětí. Instruktor se nezdá stane organizátorem občas i inspirátorem takové práce.

KRONIKA

Dobře vedená kronika je obrazem života družiny, oddílu, tak jej prožívají a vidí děti. Za kroniku odpovídá zpravidla jeden z členů družiny (je dobré, když se děti střídají), v oddíle kronikář. To ale neznamená, že všechny příspěvky píše, kreslí a fotografuje sám. Naopak, čím více je tvůrců kroniky, tím více nápadů a legrace, a tím lepší kronika. *Důležité zápisy může jistě připravit i vedoucí nebo instruktor, ale nešvar je, když se chce takový náčelník zviditelnit víc malováním a psaním kroniky, než kvalitní činností a z oddílových komárů dělá krásně vyzdobené velbloudy.*

Psát pravidelně kroniku není legrace, vyžaduje to chuť, občas i sebezapření, pravidelnou kontrolu zápisů a hlavně ovšem činnost, o které lze něco pořádného napsat. Práce s kronikou má ovšem i výchovný význam. Pomáhá nám v družině najít talentované děti (psavce, malíře, fotografy), kronika je prvním místem zveřejněním jejich výtvorů.

ČASOPIS, NÁSTĚNNÉ NOVINY

Jde o výtvary pracnější, ale zároveň nejpoutavější a členům oddílu i veřejnosti nejprístupnější. Přinášejí ve svých rubrikách stejně jako noviny opravdové zprávy ze skupiny, z oddílu, výzvy k soutěžím, vyhodnocení her, drobné výsledky tvorby pionýrů (básničky, povídky) a samozřejmě i fotografie a kresby, návody na nové hry atd. Nástěnné noviny mohou vycházet pravidelně, mít své stálé rubriky (události ve skupině, problémy oddílů a družin, vlastní tvorba, soutěže a akce, humor a kritika atd.). I pro jejich tvorbu platí, že by se jí mělo zúčastnit co nejvíce pionýrů. Zpravidla jejich vydávání řídí a rediguje redakční rada - aktiv dětí, které mají talent, schopnost nebo alespoň chuť hrát si na novináře pod vedením talentovaného instruktora nebo vedoucího.

WEBOVÁ PREZENTACE

Je to nejmodernější způsob zviditelňování a současně jistá forma dokumentace dění v oddíle. Skutečností bývá, že instruktor nezřídka hraje významnou roli v přípravě prezentace. Ale už ne vždy ji úspěšně dotáhne do konce... Snese-li kronika občas možné zdržení, jistě ji někdo dodělá a je to sice nepříjemné, ale zase „to tolik nebolí“. Internet je však místem, které přímo volá po aktuálních zprávách a pravidelné údržbě!

7.2.3. Evidence

Zásadní evidenci oddílu vede vedoucí oddílu. Část podkladů má nebo mu ji dodává instruktor, základními dokumenty jsou:

- **přihlášky**
- **Kniha členů**, do které jsou členové zapisováni při registraci do sdružení Pionýr. (Součástí evidence jsou osobní údaje o členovi, datum složení slibu. Je nutné připomenout existenci zákona č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů, který stanoví přísné zásady pro zjišťování a uchovávání osobních údajů).

Podklady pro evidenci získáváme při registraci, což je organizační každoročně prováděný krok spojený s úhradou členských příspěvků. Vyplývají z ní podklady pro evidenci a přináší údaje, které jsou účelné pro oddíl, ale jiné i pro celé sdružení. Provádí se na stanovených formulářích a elektronicky.

- **Přehledy o docházce, účasti na akcích** (jsou důležité při kontrolách využití grantů státních a obecních orgánů, může je požadovat i pojišťovna v případě úrazu dítěte, hodí se i k informaci rodičů dětí, pokud některé delší dobu nechodí na schůzky, pomáhají i při různých formách oddílového bodování či jiného hodnocení členů k serióznímu přehledu).

7.2.4. Instruktor u oddílu a v pionýrské skupině

Instruktoři jsou nejbližšími i nejdůležitějšími spolupracovníky vedoucích oddílů a významné postavení mohou mít i v pionýrských skupinách.. Instruktor musí mít v oddíle své pevné místo, své vymezené pravomoci. Měl by vědět, co je jeho povinností, v čem se na něho oddílový vedoucí spoléhá a na druhé straně v čem se může spolehnout on na oddílového vedoucího.

Aby to fungovalo dobře a k prospěchu všech, je na místě i určitá dělba práce, kompetencí a povinností. Víme přece všichni, že kolem nás jsou lidé:

- *zodpovědní, bystří, vzdělaní, pilní, kteří dokáží obětavě a dobře dělat vše, co je zapotřebí;*
- *bystří, ale trochu líní, kteří si umí vždy poradit, ale dělají dobře a s nasazením jen to, co je osobně baví;*
- *snaživí, pilní, ale s menším rozsahem vědomostí, kvůli němuž často něco popletou, nestíhají, neřízené střely, které je třeba stále kontrolovat;*
- *líní a neznalí důležitých věcí, jimž je lepší se vyhýbat a nespolehat na ně.*

Nemusíme hned zkoumat, kdo je cholerik, sangvinik, flegmatik, či melancholik, i když i to při rozdělování zodpovědnosti v oddíle má svůj význam, abychom náročné věci svěřovali zmíněnému prvnímu typu, u druhého věděli, co udělají dobře, protože je to baví, třetí spíš ponecháme jako zástupce těch prvních a čtvrtým necháme s obavami maximálně tak zamést klubovnu nebo naštipat dříví.

Dospívající mladí lidé se většinou považují už za dospělé, mají tendenci ke zvýšené kritičnosti ke starším generacím, nepochybně i ke svým „oddílkům“ a skupinářům. Je to přirozené, ale opravdu rozumný instruktor neuvažuje jen v kategoriích „**Já** si myslím, že... Mělo by se to **podle mne** dělat jinak...Děti to takhle nebaví a **já chci**, aby...“ Zavádějící a nebezpečné je právě ono zájmeno **JÁ**. Pro naše společné cíle a činnost s dětmi je daleko důležitější uvažovat v kategoriích: „**MY. My oddíl, my skupina...**“

Je mnoho příkladů, jak instruktoři, kteří „*si to chtěli dělat po svém*“ bez ohledu na plány oddílů, skupin i pokyny vedoucích, nakonec dovedli své družiny i oddíly k rozpadu. Nejednou z neznalosti a nezkušenosti při zdánlivě zajímavých a atraktivních činnostech, neschválených či zakázaných vedoucími, zavinili i úrazy nebo onemocnění dětí...A samozřejmě tak zpochybnili celou činnost svých starších dospělých kamarádů - a ve svém okolí i celého sdružení Pionýr. Jediná rada a pomoc je:

„Nepřeceňovat své znalosti, zkušenosti a schopnosti.“

Chceme-li něco měnit ve svém oddíle, skupině i v družině k lepšímu, můžeme to dokázat jen s hlubšími znalostmi, lepšími dovednostmi, poznáváním a výměnou zkušeností s kamarády stejného věku i se staršími vedoucími. Ti totiž, ať si to chceme přiznat nebo ne, mají zpravidla vyšší kvalifikaci, vzdělání, více zkušeností nejen z „pionýrského“, ale i ze svého profesního i rodinného života, z dalších osobních zájmů a „koníčků“. Kuře, které poučuje slepici, jak snášet zlatá vejce, je nakonec vždy jen směšné.

Jistě - nikdo není dokonalý a neomylný - zmýlit se a chybovat může i ten nejzkušenější a nejvzdělanější vedoucí. Takový však i rád přijme otevřenou debatu o jakémkoliv problému, anebo aspoň soukromé setkání, při němž lze jistě vyřešit i nejedno nedorozumění, nepochopení, nejasnosti i možné křivdy. V dobré partě jsou takové vztahy normální. A jen dobrá parta, odborněji řečeno **kolektiv** má naději a šance na úspěšný rozvoj.

